

# Kamen, krš, ganga, Neretva i fratar

Hercegovačka franjevačka provincija Uznesenja BDM

*Od prvih pohoda u Hercegovinu, franjevci su uz svoju pastoralnu i vjersku djelatnost, bili nosioci kulture i pismenosti. Sve do 20. stoljeća u Bosni i Hercegovini, možemo govoriti o izvornoj franjevačkoj književnosti, koja je većim dijelom moralno-odgojnoga karaktera. Uz pastoralni rad i dijeljenje sakramenata, franjevci su pučanstvo a osobito djecu, poučavali osnovama pismenosti, čitanju i pisanju.*

**F**ranjevci su dali neizbrisiv biljeg bosansko-hercegovačkoj povijesti pa se, s pravom, nazivaju „očevima Bosne i Hercegovine“. Hercegovački franjevac Radoslav Glavaš kaže: „Nema na svijetu naroda, čija bi povijest i sudbina bili tako usko skupčani ma s kojom ljudskom institucijom, kao što je prošlost hrvatskoga naroda u Bosni i Hercegovini s Franjevačkim redom. (...) To je zemlja o čijoj prošlosti nije moguće ni stranice napisati, a da se ne susretneš s franjevcima kao glavnim čimbenicima i nosiocima glavnih uloga“.

## Postanak i razvoj provincije

O franjevačkoj egzistenciji na području današnje Hercegovine u trinaestom stoljeću možemo samo spekulirati. Međutim, sigurno je da su franjevci došli u hercegovačke krajeve pretežno iz Bosne. Povijest Hercegovačke franjevačke provincije počinje,

dakle, s poviješću Bosne Srebre. Godine 1463. Otomani osvajaju Bosnu, a 1482. i Hercegovinu. Ali Ahdnama, koju je fra Andeo Zvizdović izmolio od turskog sultana Mehmeda II. Osvajača, bila je temelj na kojem su franjevci u Bosni i Hercegovini temeljili svoju slobodnu djelatnost. Katolička Hercegovina je dugo vremena ovisila o samostanu u Kreševu. Hercegovački mladići morali su ići u tada daleko Kreševo u školu da bi postali franjevci i zaređeni svećenici.

God. 1831. počela su previranja i borbe za bosansku autonomiju pod vodstvom Huseina-kapetana Gradašćevića (Zmaj od Bosne). Želja za osnivanjem franjevačke zajednice u Hercegovini oduvijek je bila



Fra Dalibor Milas, Mostar  
- đakon

*Pustite dječicu k meni  
jer takvih je kraljevstvo  
nebesko.*



*Dolaskom komunista na vlast 1945., počinje jedna od najcrnijih epizoda u povijesti Hercegovačke franjevačke provincije. Komunistički režim je nastupio agresivno prema hercegovačkim franjevcima o čemu svjedoče i podatci: 66 franjevaca je okrutno ubijeno, 89 ih je osuđeno na 341 godinu, 4 mjeseca i 23 dana robije u komunističkim kazamatima, a odležali su 222 godine, 1 mjesec i 16 dana.*

snažna, a novonastale političke prilike potpomažu konkretiziranje te želje. Godine 1843. osam se franjevaca rodom iz Hercegovine sastalo u Posušju te su uputili pismo Svetoj Kongregaciji za širenje vjere u kojem mole za dozvolu podizanja samostana u svom rodnom kraju, kako bi odatle uspješnije i lakše služili narodu. Kongregacija je 1844. donijela dekret kojim se određuje podizanje novog samostana u Hercegovini te da njihovi novaci – njih trojica – mogu iz Kreševa nastaviti novicijat u Hercegovini. Sredinom 1846. postavljen je kamen temeljac samostana na Širokom Brijegu. Dekret o osnivanju Kustodije donesen je tek 1852. godine, a kustodija je 1892. god. postala Provincija Uznesenja BDM sa sjedištem u Mostaru.

Dekretom Svete Stolice 1931. Provinciji je pripojen Hrvatski komeserijat *Svete Obitelji* u SAD-u sa sjedištem u Chicagu, koji je kasnije proglašen Kustodijom. Kada su naši ljudi šezdesetih i sedamdesetih godina prošlog stoljeća krenuli na privremeni rad u inozemstvo, za njima idu i svećenici u misijsko-pastoralnu djelatnost.

Hercegovački su franjevci kroz svoju povijest imali velikih nevolja. Dolaskom komunista na vlast 1945., počinje jedna od najcrnijih epizoda u povijesti Herce-

govaačke franjevačke provincije. Komunistički režim je nastupio agresivno prema hercegovačkim franjevcima o čemu svjedoče i podatci: 66 franjevaca je okrutno ubijeno, 89 ih je osuđeno na 341 godinu, 4 mjeseca i 23 dana robije u komunističkim kazamatima, a odležali su 222 godine, 1 mjesec i 16 dana. Komunisti su nastojali izbrisati svaki spomen na hercegovačke franjevce. Tako su konfiscirali franjevačke samostane, a svaki oblik slobode bio je zatiran. Trenutno se vodi proces za proglašenje naše ubijene braće – mučenicima.

Kad se komunistički progon malo ublažio, nastao je žalostan nespornazum o župama s mjesnim biskupom, a preko njega i sa Svetom Stolicom. Došlo je do pogubnog nemira među hercegovačkim franjevcima, ali i među svim katoličkim vjernicima u Hercegovini. No, zahvaljujući Providnosti, sve je došlo na svoje mjesto.

### **Kulturna i znanstvena djelatnost**

Od prvih pohoda u Hercegovinu, franjevci su uz svoju pastoralnu i vjersku djelatnost, bili nosioci kulture i pismenosti. Sve do 20. stoljeća u Bosni i Hercegovini, možemo govoriti o izvornoj franjevačkoj književnosti, koja je većim dijelom moralno-odgojnoga karaktera. Uz pastoralni rad i

dijeljenje sakramenata, franjevci su pučanstvo a osobito djecu, poučavali osnovama pismenosti, čitanju i pisanju. Valja spomenuti književnika fra Grgu Martića, povjesničara i književnika fra Petra Bakulu – obojica rodom iz Posušja, fra Anđela Kraljevića, fra Paškala Buconjića, fra Franju Milicevića – osnivača prve tiskare u Hercegovini, koji se sekularizirao da bi mogao posjedovati Tiskaru u pisanju, izdavanju, uređivanju i financiranju novina. Fra Anđeo Nuić sastavlja *Molitvenik Gospe od Zdravlja*, koji je do danas doživio 22 izdanja. Fra Radoslav Glavaš glavni je urednik *Kršćanske obitelji*, dok je fra Oton Knezović poznati povjesničar.

Hercegovački franjevci danas izdaju: provincijski znanstvenostručni franjevački zbornik *Hercegovina Franciscana*, katolički mjesečnik *Naša ognjišta*, godišnji zbornik *Kršni zavičaj*, provincijsko glasilo *Mir i dobro*, glasilo hercegovačkih franjevaca u Švicarskoj *Movis* itd.

### **Duhovno i socijalno poslanje**

Od 1981. god. u hercegovačku župu Međugorje slijevaju se rijeke hodočasnika iz cijeloga svijeta u štovanju Kraljice mira i primanju sakramenta pokore i ispovijedi, čime je ova župa postala „ispovjedaonica svijeta“. Događanja u Međugorju prati od 1991. i časopis *Glas mira*, koji je 2005. prerastao u *Glasnik mira*. Možemo još spomenuti i informativni centar *Mir Međugorje* (ICMM), *Radiopostaju Mir Međugorje* te MIRIAM (Mir – informativna agencija Mostar).

Uz duhovnu skrb za narod, franjevci su se skrbili za poro-

bljeni, obespravljeni, siromašni i ispaćeni puk. Važno je spomenuti neke projekte novijeg datuma. Potaknut slučajem mnogobrojne djece koja su zbog rata ili drugih razloga ostala bez roditelja, fra Slavko Barbarić odlučio je 1993.

u Bijakovčićima (župa Međugorje) osnovati ustanovu koja bi se za njih brinula. *Majčino selo* je službeno započelo s radom u rujnu 1996. godine. Kroz ovu ustanovu za predškolski odgoj i socijalnu skrb, prošle su stotine djece,

mladih te samohranih majki. Zajednica i rehabilitacijsko središte *Milosrdni otac* osnovana je u ožujku 1999. u Međugorju na fra Slavkovu inicijativu. Prima isključivo muške osobe, koje dragovoljno žele pristupiti liječenju od različitih ovisnosti osobito droge i alkohola. Nadarenim i siromašnim studentima pomaže udruga *Fra Slavko Barbarić*, koju je on i osnovao 1991. god.

### Prema budućnosti

Hercegovačka franjevačka provincija trenutno broji 210 braće. Od toga je 184 svećenika. Srednja dob svečano zavjetovane braće je 56 godina. Trenutno u visočkom sjemeništu imamo sedmoricu kandidata; u postulatori u Mostaru šestoricu kandidata; u novicijatu na Humcu šestoricu novaka, a u kući odgoja u Zagrebu devetnaesticu bogoslova.

Koliko god nam naša prošlost bila, s jedne strane, slavna, bogata i ponos, toliko s druge strane postoji opasnost da nam ponekad postane teret, umjesto da nam bude izvor nadahnuća. Često mi se čini da su redovnici danas umorni zbog vođenja brige oko prošlosti i preopterećeni „funkcioniranjem“ i prezauzeti zauzimanjem oko naših tradicija.

Ono što je važno napomenuti je to da svaki franjevački projekt nije cilj nego samo sredstvo i povod za jače i djelatnije življenje naše franjevačke prisutnosti u naviještanju i svjedočenju Radosne vijesti. Vrlo je važno razlikovati bitno od manje značajnog, razlučivati supstance od sporednosti – pojednostavljeno rečeno, ispravno postaviti prioritete. ❖



I. Meštrović, *Stigmatate* (Franjevački samostan na Trsteniku, Split)